

gruntownej znajomości ksiąg natchnionych. Do głównych tematów poruszanych w analizowanym dziele zaliczył: stworzenie mężczyzny i kobiety, zło cudzołóstwa i nierządu, naturę pokusy, istotę i warunki ascezy, trwanie w Chrystusie, stan małżeński, dziewiczy i wdowi. Zauważył, że egzegeza Bazylego jest zasadniczo dosłowna, jedynie w jednym przypadku (ofiara z młodego cielca związana z wyświęceniem kapłanów – Wj 29, 1-13) ma charakter alegoryczny. Ks. prof. Czyżewski bardziej szczegółowo omówił egzegezę tekstów Mt 19, 10-12 i 1Kor 7, uznanych przez Bazylego za kluczowe dla zrozumienia sensu i celu dziewiczego stylu życia. Podsumowując sposób interpretacji tekstów biblijnych w *De virginitate* stwierdził, że egzegeza biskupa Ancyry ma przede wszystkim charakter funkcjonalny, gdyż służy celom ascetycznym, w szczególności ukazaniu wielkości dziewictwa.

Ostatnim prelegentem był gospodarz i główny organizator sympozjum ks. dr hab. Leon Nieścior, prof. UKSW. Swoje wystąpienie zatytułował: *Zaślubiny oblubienicy z Logosem* w „*De virginitate*” Bazylego z Ancyry. Rozpoczął od przedstawienia aktualnego stanu badań nad tym dziełem, a następnie dosyć szczegółowo zapoznał słuchaczy z jego treścią, zwracając szczególną uwagę na elementy związane z tytułem referatu. Jako punkt kulminacyjny bazylikańskiej teologii dziewictwa wskazał rozdział 50. Oprócz różnorodnych aspektów wstrzemięźliwości (w tym psychofizycznych), biskup Ancyry skoncentrował bowiem swe wysiłki na podkreśleniu znaczenia duchowych zaślubin konsekrowanej dziewicy z Chrystusem – Logosem. Ks. prof. Nieścior zwrócił uwagę na swoisty paradoks takiego ujęcia, a mianowicie, że za pomocą obrazu wziętego z małżeństwa, Bazyl starał się ukazać ideał dziewictwa, które polega na rezygnacji z małżeństwa. Na zakończenie prelegent postawił pytanie czy idea homoujzji, podobieństwa natury Ojca i Syna, miała jakiś wpływ na myśl ascetyczną Bazylego, skłaniając niejako słuchaczy do kontynuowania studium nad życiem i twórczością biskupa Ancyry.

Po dyskusji nad treścią referatów zaprezentowanych w drugiej części sympozjum, ks. prof. Leon Nieścior podziękował wszystkim uczestnikom: prelegentom, gościom, studentom UKSW, wyrażając nadzieję na spotkanie w przyszłym roku. Materiały z sympozjum będą opublikowane w internetowym czasopiśmie e-Patrologos, redagowanym przez pracowników Katedry Teologii Patrystycznej UKSW.

Mirosław Mejzner SAC – Warszawa, UKSW

14. ARMIA, SYSTEMY OBRONNE I IDEOLOGICZNO-RELIGIJNE ASPEKTY WOJNY W IMPERIUM RZYMSKIM I W BIZANCJUM (Lublin, UMCS, 26-28 V 2014)

W dniach 26-28 V 2014 r. na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie odbyła się ogólnopolska konferencja starożytnicza nt. *Armia, systemy obronne i ideologiczno-religijne aspekty wojny w Imperium Rzymskim i w Bizancjum*. Jej organizatorami były jednostki naukowe z dwóch lubelskich uniwersytetów: Zakład Historii Starożytnej (Wydział Humanistyczny, UMCS) kierowany przez dr. hab. Dariusza Słapka, Katedra Historii Bizancjum (Wydział Nauk Humanistycznych, KUL) kierowana przez dr. hab. Piotra Kochanka, prof. KUL oraz Katedra Historii Kościoła

w Starożytności Chrześcijańskiej (Wydział Teologii, KUL) kierowana przez ks. dr. hab. Piotra Szczura, prof. KUL. Temat konferencji został sformułowany dość szeroko, aby sympozjum stało się spotkaniem badaczy różnych dyscyplin (archeologów, bizantynistów, historyków starożytnych, historyków sztuki, patrologów), których badania w jakikolwiek sposób odnoszą się do możliwie najszerzej rozumianego problemu wojskowości rzymskiej i bizantyńskiej.

Konferencja rozpoczęła się 26 V (poniedziałek) o godz. 13.30 w Sali Posiedzeń Wydziału Filozofii i Socjologii UMCS. Przybyłych na nią prelegentów i gości powitał gospodarz miejsca – Kierownik Zakładu Historii Starożytnej i jednocześnie Dyrektor Instytutu Historii na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej dr hab. Dariusz Słapek. Następnie głos zabrał Kierownik Katedry Historii Kościoła w Starożytności Chrześcijańskiej na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II ks. dr hab. Piotr Szczur, prof. KUL.

Po oficjalnym otwarciu konferencji, o godz. 14.00, rozpoczęła się pierwsza sesja plenarna, która trwała do godz. 18.30; przewodniczył jej dr hab. Dariusz Słapek. W ramach tej sesji wygłoszono sześć referatów: 1) Dr hab. Lucyna Kostuch (Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce) – *Bellum et pax. Rzymska formuła równoczesności wojny i pokoju*; 2) Prof. dr hab. Oleh Petrechko (State Pedagogical University, Drohobycz, Ukraina) – *Ideological and Religious Foundations of the Final Civil War of the Roman Republic*; 3) Dr hab. Agata Kluczek (Uniwersytet Śląski, Katowice) – *Emisje „tryumfalne” cesarzy rzymskich w drugiej połowie III w.*; 4) Dr hab. Sławomir Bralewski, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki) – *Ideologia zwycięstwa w późnym Cesarstwie Rzymskim i wczesnym Bizancjum*; 5) Dr hab. Mirosław Leszka, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki) – *Sily zbrojne pierwszego państwa bułgarskiego w opinii Bizantyńczyków*; 6) Dr hab. Teresa Wolińska, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki) – *Synowie Hagar. Wiedza Bizantyńczyków o armii arabskiej w świetle traktatów wojskowych z IX i X w.* Sesja ta podzielona była na dwie części, w ramach których były wygłoszone po trzy referaty. Po każdej z części miała miejsce żywa i konstruktywna półgodzinna dyskusja.

Po zakończeniu pierwszej sesji plenarnej, o godz. 18.30, rozpoczął się pierwszy panel zatytułowany „Archeologia”, który trwał do godz. 19.30. Panel ten moderował dr Henryk Kowalski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin). W ramach tego panelu wygłoszono 3 przedłożenia: 1) Dr Anastasia Baukova (Uniwersytet im. Iwana Franki, Lwów, Ukraina) – *Armia rzymska jako czynnik latynizacji starożytnej ludności Krymu (na podstawie źródeł archeologicznych)*; 2) Mgr Tatiana Olijnyk (Uniwersytet im. Wasyla Karazina, Charków, Ukraina) – *Tzw. „Cytadela rzymska” w systemie fortyfikacji Chersonezu Taurydzkiego od IV w. p.n.e. do XV w. n.e.*; 3) Dr Michał Duch (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) – *Producenci ceramiki budowlanej na obszarze limesu dolnoeuropejskiego*. Panel zakończył się dyskusją, po której odbyła się wspólna kolacja.

W drugim dniu konferencji, 27 V (wtorek), o godz. 9.00 równolegle w różnych salach, rozpoczęły się kolejne trzy panele tematyczne. Pierwszy z nich (panel II) zatytułowany „Sily zbrojne i ich taktyka” odbył się w sali 301 w Budynku Wydziału Humanistycznego UMCS. Moderatorem panelu był dr hab. Ireneusz Łuć (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin). Był to największy panel, w czasie którego swe przedłożenia przedstawiło aż piętnastu prelegentów: 1) Mgr Justyna Dwornik (Uniwersytet Łódzki) – *Classes Imperii Romani. Ewolucja floty Imperium Rzymskiego od późnej Republiki po I w. n.e.*; 2) Dr Piotr Letki (Brzeg) – *Helmy grzebieniowe kawalerii*

rzymskiej – geneza, budowa, wykorzystanie; 3) Mgr Michał N. Faszczka (Uniwersytet Warszawski) – *Wzrost dyscyplinarnych uprawnień centurionów w I w. p.n.e.*; 4) Dr Tomasz Ładoń (Akademia im. Jana Długosza, Częstochowa) – *Kontrowersje wokół bitwy przy Bramie Kollinńskiej (1 listopada 82 r. p.n.e.)*; 5) Dr Stanisław Ducin (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin) – *Machiny miotające i ich zastosowanie w działaniach na terenie Galii w latach 59-50 p.n.e.*; 6) Mgr Mateusz Byra (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin) – *Kulisy transferu legionu III Gallica do Mezji w 68(?) r. n.e.*; 7) Mgr Maciej Madej (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) – *Legion I Italski – karne przemieszczenie nad dolny Dunaj*; 8) Mgr Bartłomiej Proc (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin) – *Plutarch a wojny perskie Trajana*; 9) Dr Krzysztof Królczyk (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) – *Rzymski garnizon w Tyras i Olbii w II i III w. n.e.*; 10) Dr Łukasz Różycki (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) – *Bizantyńska wojna psychologiczna w świetle „Strategikonu”*; 11) Dr Błażej Cecota (Uniwersytet Łódzki) – *Przyczyny niepowodzeń w walkach z Arabami w świetle bizantyńskiej historiografii (VIII-X w.)*; 12) Dr Kiril Marinow (Uniwersytet Łódzki) – *Jak walczyć w górach? Rekomendacje cesarza Leona VI Mądrego w świetle jego „Taktyk”*; 13) Dr Szymon Wierzbński (Uniwersytet Łódzki) – *Normanowie na wschodnich rubieżach Bizancjum w XI w. – chybiona reforma wojskowa Konstantyna IX Monomacha*; 14) Dr Marcin Böhm (Uniwersytet Opolski) – *Transport morski koni w trakcie działań wojennych Boemunda na Balkanach w latach 1107-1108*; 15) Dr Jacek Raszewski (Uniwersytet Warszawski) – *Organizacja armii według Jerzego Gemistosa Plethona*. Panel ten podzielony był na pięć bloków (po trzy referaty), a po każdym z nich miała miejsce piętnastominutowa dyskusja.

Drugi panel, który odbywał się tego dnia (panel III) zatytułowany był „Wybitni dowódcy a polityka imperialna”. Panel ten odbył się w sali 321 w Budynku Wydziału Humanistycznego UMCS, a moderował go dr Paweł Madejski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin). W ramach panelu swe przedłożenia przedstawiło ośmiu prelegentów: 1) Mgr Anna Zawadzka (Uniwersytet Warszawski) – *Kamillus, czyli o ideale wodza rzymskiego*; 2) Dr Maciej Piegdoń (Uniwersytet Jagielloński, Kraków) – *Imperium bez granic? Strefy wpływów w rzymskim imperializmie doby Republiki*; 3) Mgr Katarzyna Całus (Akademia im. Jana Długosza, Częstochowa) – *Rola armii Krassusa i Pompejusza w ich staraniach o konsulat na 70 r. p.n.e.*; 4) Mgr Artur Zychowicz (Uniwersytet Śląski, Katowice) – *Ludy i społeczności bałkańskie a konflikt zbrojny pomiędzy Gnejuszem Pompejuszem i Juliuszem Cezarem w latach 49/48 p.n.e.*; 5) Mgr Łukasz Jończyk (Uniwersytet Śląski, Katowice) – *Synowie Liwii, Tybriusz i Druzus, jako wodzowie wojsk Oktawiana Augusta*; 6) Mgr Karol Kłodziński (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń) – *Ekwickcy urzędnicy „a rationibus” w okresie pryncypatu. Wybitni dowódcy*; 7) Dr Jacek Pudliszewski (Uniwersytet Gdański) – *Kariery wojskowych prokuratorów ekwickich w epoce Sewerów*; 8) Dr Adrian Szopa (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków) – *Wódz doskonały w świetle późnoantycznych panegiryków łacińskich*. Panel ten podzielony był na dwa bloki (po cztery referaty) po których odbyły się piętnastominutowe dyskusje.

Natomiast ostatni – trzeci panel, który odbył się tego dnia (panel IV) zatytułowany był „Religia, propaganda, ideologia”. Panel ten odbył się w sali 318 w Budynku Wydziału Humanistycznego UMCS, a jego moderatorem była dr hab. Agnieszka Dziuba, prof. KUL. W czasie tego panelu wygłoszono dziesięć przedłożeń: 1) Mgr Izabela Leraczyk (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin) – *Kiedy rodzi się*

imperium? Rola kolegium fecjatorów w kształtowaniu rzymskiej polityki zagranicznej; 2) Dr Helena Karczewska (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa) – *Corona triumphalis – znaczenie i symbolika w starożytnym Rzymie*; 3) Mgr Dawid Lipiński (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń) – „*Votum*” i „*devotio*” jako metody wsparcia armii rzymskiej w czasie bitwy. Analiza semantyczna i pragmatyczna wybranych „*praecationes*” u Liwiusza; 4) Mgr Adam Jarych (Uniwersytet Łódzki) – *Fundacje „ex manubiis” w okresie Republiki na przykładzie portyków Oktawiusza, Metellusa i Oktawii*; 5) Dr Henryk Kowalski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin) – *Ideologiczno-religijne aspekty wojen domowych w Rzymie w I wieku p.n.e.*; 6) Mgr Tomasz Dziurdzik (Uniwersytet Warszawski) – *Znaczenie uroczystości kultowych w życiu społecznym armii rzymskiej*; 7) Dr Katarzyna Balbuza (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) – *Ideologiczno-religijne aspekty wojny w świetle medalionów rzymskich (Cezar-Trajan)*; 8) Dr Robert Suski (Uniwersytet Białostocki) – *Bogowie a militarne zwycięstwa w „Historia Augusta”*; 9) Mgr Andrzej Hołasek (Uniwersytet Łódzki) – *Żołnierz i służba wojskowa w świetle chrześcijańskich źródeł normatywnych (IV i V w.)*; 10) Mgr Maciej Marciniak (Uniwersytet Warszawski) – *Dlaczego święty Teodor zabija węża? Propozycja genezy pewnego motywu z katedry w Faras*. Panel ten podzielony był na trzy bloki: dwa po trzy referaty i ostatni z czterema referatami. Po każdym z bloków miała miejsce dyskusja.

Wtorkowe popołudnie wypełniła wycieczka, której celem było zwiedzenie zabytków starego miasta ze szczególnym uwzględnieniem systemów obronnych Lublina oraz pokazy grupy rekonstrukcyjnej z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Wieczorem zaś odbył się uroczysty bankiet.

W ostatnim dniu konferencji (środa, 28 V) odbyła się druga sesja plenarna. Miała ona mieć miejsce (podobnie jak otwarcie konferencji i pierwsza sesja plenarna) w Sali Posiedzeń Wydziału Filozofii i Socjologii UMCS, jednak ze względów logistycznych musiała się odbyć w innej sali wykładowej Wydziału Humanistycznego UMCS. Sesji tej przewodniczył Kierownik Katedry Historii Bizancjum dr hab. Piotr Kochanek, prof. KUL. W czasie sesji przedstawiono pięć referatów: 1) Dr hab. Norbert Rogosz (Uniwersytet Śląski, Katowice) – *Kwestia lojalności w rzymskiej armii w okresie pierwszej wojny domowej (88-82 p.n.e.)*; 2) Dr hab. Ireneusz Łuc (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin) – *Tytus Flawiusz jako pacyfikator Judei*; 3) Doc. dr Konstantyn Kolesnykov (Akademia Służby Celnej Ukrainy, Dniepropietrowsk) i Mgr Ganna Kolesnykova (Dniepropietrowska Szkoła Medyczna) – *Имперский воинский контингент и гарнизон Херсонеса Таврического в III-V вв.: между источниками и историографией (Cesarski kontyngent wojskowy a załoga Chersonesa Taurydzkiego w III-V w.: między źródłami a historiografią)*; 4) Ks. dr hab. Andrzej Uciecha (Uniwersytet Śląski, Katowice) – „*Jeśli wojska powstają i zwyciężają, wiedz, że jest to upomnienie Boże*”. *Wojenne sekrety w dyskretnej mowie „O wojnie” Afradata, perskiego Mędrca*; 5) Prof. dr hab. Marek Wilczyński (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków) – *Exercitus barbarorum – organizacja i działania wojsk ludów germańskich osiadłych w V i VI wieku w basenie Morza Śródziemnego*. Po wygłoszeniu trzeciego i piątego referatu miały miejsce dyskusje. Na zakończenie obrad głos zabrał dr hab. Piotr Kochanek dokonując syntetycznego podsumowania konferencji.

Zainteresowanie konferencją o zaproponowanej tematyce militarnej, przeszło najśmielsze oczekiwania organizatorów, gdyż napłynęły liczne zgłoszenia z Polski

i z zagranicy. Świadczy to nie tylko o naukowym zapotrzebowaniu na organizowanie tego typu sesji naukowych, lecz również o zainteresowaniach badaczy historii starożytnego Rzymu i Bizancjum, w których szeroko rozumiana tematyka militarna zajmuje istotne miejsce. Ostatecznie w czasie dwóch sesji plenarnych i czterech paneli tematycznych wystąpiło aż 48 prelegentów wygłaszając 47 referatów (jeden z referatów był przygotowany przez dwie osoby) reprezentujących 20 ośrodków naukowych: 5 zagranicznych oraz 15 polskich. Ośrodki zagraniczne to: Akademia Służby Celnej Ukrainy w Dniepropietrowsku (jedna osoba), Dniepropietrowska Szkoła Medyczna (jedna osoba), Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franki w Drohobyczu (jedna osoba), Uniwersytet im. Iwana Franki we Lwowie (jedna osoba) i Uniwersytet im. Wasyla Karazina w Charkowie (jedna osoba). Natomiast ośrodki polskie to: Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie (dwie osoby), Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie (dwie osoby), Uniwersytet Gdański (jedna osoba), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (pięć osób), Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (jedna osoba), Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (jedna osoba), Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (jedna osoba), Uniwersytet Łódzki (dziewięć osób), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (cztery osoby), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (dwie osoby), Uniwersytet Opolski (jedna osoba), Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (dwie osoby), Uniwersytet Śląski w Katowicach (pięć osób), Uniwersytet w Białymstoku (jedna osoba) i Uniwersytet Warszawski (pięć osób).

Wszystko wskazuje na to, że cel organizatorów konferencji – jakim było zorganizowanie interdyscyplinarnego spotkania fachowców, służącego nie tylko pogłębieniu tematu, lecz także wzajemnemu poznaniu i osobistym kontaktom – został w pełni osiągnięty, gdyż symposium to było największym w historii lubelskich uczelni spotkaniem badaczy szeroko rozumianego antyku.

ks. Piotr Szczur – Lublin, KUL

15. ARMIA, SYSTEMY OBRONNE I IDEOLOGICZNO-RELIGIJNE ASPEKTY WOJNY W IMPERIUM RZYMSKIM I W BIZANCJUM (Lublin, UMCS, 26-28 V 2014)

Od poniedziałku (26 V) do środy (28 V) miała miejsce w Lublinie Ogólnopolska Konferencja Starożytnicza zorganizowana przez KUL i UMCS (Katedra Historii Bizancjum KUL, Katedra Historii Kościoła w Starożytności Chrześcijańskiej KUL, Zakład Historii Starożytnej UMCS). Obrady odbywały się w gościnnym gmachu tzw. Nowej Humanistyki UMCS.

W konferencji brali udział starożytnicy i bizantyniści z 15 ośrodków krajowych: 1. Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie (2 osoby), 2. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (2 osoby), 3. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (5 osób), 4. Uniwersytet Białostocki (1 osoba), 5. Uniwersytet Gdański (1 osoba), 6. Uniwersytet Jagielloński (1 osoba), 7. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (1 osoba), 8. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (1 osoba), 9. Uniwersytet Łódzki (9 osób), 10. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskie